

24.6.2013

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntö 20.5.2013, OM 1/31/2010

Luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Yleistä

Espoon käräjäoikeus on ollut yksi neljästä ensimmäisestä käräjäoikeudesta, jossa asiantuntija-avusteista sovittelua on kokeiltu. Käräjäoikeuden näkökulmasta kokeilu on ollut onnistunut. Yksityiskohtien osalta viitataan loppuraportissa esitettyyn. Sovittelijoina toimivat tuomarit ja asiantuntijat ovat olleet vakuuttuneita siitä, että vanhempien ja erityisesti lasten kannalta sovittelu on oikeudenkäyntiä monin verroin parempi menettely. Espoon käräjäoikeus pitää asiantuntija-avusteisen tuomioistuinsovittelun vakinaistamista koko maahan tärkeänä siitä saatujen hyvien kokemusten pohjalta ja kansalaisten yhtäläisten oikeuksien turvaamiseksi asuinpaikasta riippumatta. Esitysluonnoksen sivulla 11 selostetut ehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia.

Asiantuntijapalveluiden järjestäminen

Ehdotuksen mukaan asiantuntijapalveluiden järjestäminen tulisi käräjäoikeuden hallinnollisen kanslian sijaintikunnan tehtäväksi. Espoon käräjäoikeuden näkökulmasta tämä ehdotus on hyväksyttävä. Antaessaan lausuntoa työryhmämietinnöstä 36/2012 käräjäoikeus on kannattanut siinä ensisijaisesti ehdotettua menettelyä, joka poikkesi nyt ehdotetusta. Käräjäoikeuden näkökulmasta ei kuitenkaan ole keskeisintä se, mikä taho asiantuntijapalveluiden järjestämisestä vastaa ja miten kustannusvastuu jakautuu. Keskeisintä on se, että järjestelmästä luodaan siten toimiva, että päteviä asiantuntijoita on riittävä määrä ja että he ovat käräjäoikeuden käytävissä siten, että sovitteluistunnot joustavasti ja laissa säädetyssä määrääjassa voidaan järjestää. Kansalaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta myös ruotsinkielentaitoisten asiantuntijoiden tarve on otettava kaksikielisissä tuomioistuimissa huomioon.

Kokeilunaikaisesta asiantuntijapalveluiden järjestämisestä, josta on vastannut Espoon kaupunki, käräjäoikeudella on hyvät kokemukset.

Sovittelun kiireellisyys

Espoon käräjäoikeus on aikaisemmassa lausunnossaan kannattanut esitettyä kuuden viikon määräaikaa sovitteluistunnon järjestämiselle. Käräjäoikeus on edelleen samalla kannalla.

Tässä suhteessa pitää kiinnittää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen mahdollisuuteen, että sellaiset hakemukset, joita koskeva sopimus olisi ollut hyvinkin vahvistettavissa lastenvalvojan luona, saattavat lisääntyä, koska tuomioistuinsovitteluun saattaa päästä nopeammin. Jos näin tapahtuu, se kuluttaa turhaan käräjäoikeuden resursseja. On myös mahdollista, että sovitteluhakemus tehdään vain siksi, että saadaan nopeasti juttu esille ja käsittelyyn ilman, että on todellista halukkuutta sovitteluun tai mietitty riittävästi sitä, soveltuuko asia sovitteluun.

Sovittelun edellytyksistä

Tuomioistuinsovittelulain 3 §:n 2 momentin mukaan sovittelun edellytyksenä on muun muassa, että asia soveltuu soviteltavaksi. Tämä edellytys koskee myös lapsen elatusta, huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia asioita. Esitysluonnoksen sivulla 10 on todettu, että kaikki (lapsioikeudelliset) riidat eivät sovi sovitteluun ja käsitelty lyhyesti niitä seikkoja, jotka voivat olla sovittelun esteenä. Lasten elatusta, huoltoa ja tapaamista koskevissa asioissa saattaa olla sellaisia esteitä sovittelulle, joita muissa riita-asioissa ei ole. Näitä estetilanteita ei kannattane pyrkiä säätämään lailla, mutta hallituksen esityksen perusteissa saattaisi olla perusteltua vielä korostetummin kuin nyt esitysluonnoksessa on tehty, tuoda esiin sitä, että sovittelun edellytysten harkintaan näissä asioissa liittyy sellaisia näkökohtia, jota poikkeavat muista riita-asioista.

Koulutuksesta

Keskeisen tärkeätä on esitysluonnoksessa mainituin tavoin se, että kaikille sovittelijoina toimiville tuomareille ja asiantuntija-avustajille turvataan riittävä koulutus sovittelijana toimimiseen. Tämä on luonnollisesti kustannuskysymys ja järjestettävä koulutus "kilpailee" samoista määrärahoista kuin muukin oikeusministeriön järjestämä koulutus. Sovittelulla saatavia säästöjä tulisikin voida kohdentaa koulutukseen niin, että panostus sovittelukoulutukseen ei vähentäisi muun oikeusministeriön järjestämän koulutuksen määrää.

Lopuksi

Käräjäoikeus yhtyy siihen, mitä esitysluonnoksessa on sanottu asiantuntijan pätevyydestä ja asiantuntija-avustajan käyttämisen maksuttomuudesta sovittelun osapuolille.